

Universiteit Utrecht

Waarom verhalen u overhalen

Een onderzoek naar de overtuigende werking van
verhalen

Abstract

In dit onderzoek wordt gekeken naar de effecten van de tekstkenmerken perspectief en sympathie van het personage op de identificatie met dat personage en de overname van de attitude van het personage door de lezer. Eerder onderzoek wees uit dat zowel perspectief als de mate van sympathie van een personage van invloed is op de identificatie met het personage en het overnemen van de attitude van dat personage door de lezer. In dit onderzoek is dit in een experiment opnieuw getest, ditmaal met de toevoeging van morele ambiguïteit van het personage. Er zijn verschillende tekstversies opgesteld waarin perspectief en sympathie werden gemanipuleerd. De resultaten lieten zien dat er een effect was van perspectief op identificatie en dat er sprake was van een trend richting een effect van sympathie op identificatie. Een effect voor overtuiging werd niet gevonden voor beide onafhankelijke variabelen. De trend naar een effect is interessant omdat er dus een verschil lijkt te zijn tussen ambigue en onsympathieke personages waar het identificatie met die personages betreft. Voor vervolgonderzoek kan hier verder naar worden gekeken.

Tobias Post(5728371)

t.w.h.post@students.uu.nl

Inhoud

Inleiding	2
Theoretisch kader	2
<i>Wetenschappelijke relevantie</i>	5
Methode	6
<i>Participanten</i>	6
<i>Pretest</i>	6
<i>Materiaal</i>	6
<i>Vragenlijst</i>	7
<i>Procedure</i>	9
Resultaten	9
Conclusie en discussie	10
<i>Beperkingen</i>	11
<i>Vervolgonderzoek</i>	11
<i>Conclusie</i>	12
Bibliografie	12
Bijlagen	14
Bijlage 1: Plagiaatformulier Universiteit Utrecht	14
Bijlage 2: Tekstversie 1 Perspectief bij niet-neutraal personage (onsympathiek)	16
Bijlage 3: Tekstversie 2 Perspectief bij niet-neutraal personage (ambigu).....	17
Bijlage 4: Tekstversie 3 Perspectief bij neutraal personage (onsympathiek tegenpersonage)	18
Bijlage 5: Tekstversie 4 Perspectief bij neutraal personage (tegenpersonage ambigu)	20
Bijlage 6: Vragenlijst	21

Inleiding

Er was eens... iedereen kent de start van een goed verhaal. Dat komt omdat ze al zo lang bestaan als de mensheid. Verhalen worden overal ter wereld gelezen en verteld. Ze kunnen op allerlei verschillende manieren worden ingezet. Een van die manieren heeft als doel de lezer te overtuigen van een bepaald standpunt of om hun attitude ten opzichte van een bepaald idee te veranderen. Veel van de lezers zullen het onderstaande voorbeeld herkennen.

"She says, "Fired up?" And everybody says, "Fired up!" "Ready to go?" "Ready to go!" And this just keeps on going. And I realize I'm being upstaged by this woman. (Laughter.) And I'm -- she's getting all the attention, and I'm standing there looking at my staff and they're shrugging their shoulders."(Obama, 2009).

Dit fragment komt uit een bekende toespraak van toenmalig president van de Verenigde Staten Barack Obama waarin hij pleit voor herziening van de wet voor ziekteverzekering in de VS. Obama's speeches zijn niet alleen beroemd omdat hij een bijzonder goede spreker was, maar ook omdat hij goed was in het vertellen van verhalen. In deze speech zegt hij op een gegeven moment: "My staff loves this story, so they always tell me, "Tell that story."" (Obama, 2009). Obama gebruikt hier een verhaal in zijn toespraak om zijn lezers te overtuigen. Hij is zich dus zelf ook bewust van de kracht van een goed verteld verhaal. Het verhaal gaat over een lokale bestuurster die hem en de rest van een zaal waar hij zal spreken helemaal gemotiveerd en enthousiast krijgt. Door luisteraars mee te nemen naar een specifiek moment en ze het verhaal vanuit zijn eigen perspectief te vertellen, gaan de luisteraars veel meer op in zijn speech en luisteren ze naar wat hij te zeggen heeft.

Verhalen zoals die van Obama zijn niet gewoon informatieve stukken tekst, het zijn verhalen met hoofdpersonages en ontwikkelingen. De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek bevindt zich dan ook in de toepassing van verschillende verteltechnieken om lezers te overtuigen. Voor bijvoorbeeld politici als Obama, kan het uiterst relevant zijn te weten op welke manieren een verhaal kan bijdragen aan het overbrengen van een attitude op een publiek. Andersom is dit natuurlijk ook het geval. Dit onderzoek kan luisteraars naar en lezers van verhalen ook inzicht geven in de manieren waarop zij worden overtuigd door een tekst. En waarop ze dienen te letten als ze dit in het vervolg willen voorkomen. In dit onderzoek zal getracht worden hier een bijdrage aan te leveren door te kijken naar perspectief en sympathie van karakters als twee van de elementen die overtuiging door een tekst sturen. Hieronder zullen deze concepten verder worden gedefinieerd en zal uiteen worden gezet hoe ze samenhangen met andere concepten als overtuiging en identificatie.

Theoretisch kader

Een ander woord voor een verhaal is een narratief. In dit onderzoek zal de definitie van narratief worden gebruikt zoals opgesteld door Braddock en Dillard (2016, p. 447):

"a narrative is a cohesive, causally linked sequence of events that takes place in a dynamic world subject to conflict, transformation, and resolution through non-habitual, purposeful actions performed by characters."

Narratieven worden gebruikt om te overtuigen. Maar wat houdt die overtuiging dan in en hoe komt die tot stand? Narratieven zijn in staat om bepaalde denk- en gedragsprocessen van lezers te sturen. Braddock & Dillard (2016) hebben dit bijvoorbeeld aangetoond door een meta-analyse te doen van een serie wetenschappelijke artikelen waarin onderzoek werd gedaan naar de overtuigingskracht van verhalen. Hieruit bleek dat het narratief een causale invloed had op de vier belangrijkste vormen van attitudeverandering: overtuigingen, attitudes, intenties en gedrag. Narratieven kunnen op verschillende manieren zorgen voor overtuiging bij de lezer. Een van deze manieren is transportatie.

Dit houdt in dat een lezer helemaal opgaat in de verhaalwereld en zich daardoor afsluit van zaken in de "echte wereld". Hierbij dompelt een lezer zich helemaal onder in het verhaal en heeft de lezer het gevoel zich in de verhaalwereld te bevinden (Green & Brock, 2000). Green en Brock (2000) vinden in hun experimenten dat wanneer lezers getransporteerd worden in een verhaal, dat ze dan ook overtuigingen aannemen die consistent zijn met die in het verhaal.

In dit onderzoek zal echter gefocust worden op een andere manier waarop een verhaal een lezer kan beïnvloeden, namelijk identificatie met een verhaalpersonage. De definitie die dit onderzoek hanteert voor identificatie is: het aannemen van het perspectief van een personage en daarmee ook diens doelen en attitudes (De Graaf, Hoeken, Sanders & Beentjes, 2012, p.804). De Graaf et al. (2012) tonen aan dat identificatie leidt tot een overname van de opinies van het personage door de lezer. Schrijvers van overtuigende teksten dienen er dus op te letten dat het personage met wie lezers zich identificeren wel de attitudes overbrengt die de schrijver wil uitdragen. Ook Igartua en Barrios (2012) vonden in hun onderzoek dat identificatie met een personage ervoor zorgt dat lezers overtuigingen hebben die meer in overeenstemming zijn met het verhaal. Zij lieten lezers de film Camino zien. Dit is een film over de Opus Dei (een stroming binnen de katholieke kerk), de film was in Spanje bekritiseerd vanwege haar kritische blik op Opus Dei. De helft van de respondenten werd van tevoren gevraagd naar hun mening over religie en Opus Dei en de andere helft na het kijken van de film. De resultaten lieten zien dat de respondenten die na het zien van de film de stellingen beantwoord hadden, overtuigingen hadden die significant meer overeenkwamen met die van de film en dus kritischer waren tegenover religie en de Opus Dei. Wanneer lezers zich meer identificeerden met personages uit de film namen ze ook sterker de attitude die in de film werd uitgedragen over.

De keuze voor identificatie en niet transportatie als focus van dit onderzoek is een bewuste. Identificatie is namelijk een factor die niet alleen een directe causale invloed heeft op narratieve overtuiging. Het fungeert ook als mediator voor de invloed van verschillende andere verhaalkenmerken op narratieve overtuiging. Er zijn een aantal verhaalkenmerken die identificatie bewerkstelligen en daarmee ook van invloed zijn op de narratieve overtuiging. Hoeken, Kolthoff en Sanders (2016) onderscheiden twee soorten determinanten van identificatie: gebaseerd op het personage of gebaseerd op verteltechnieken. Allereerst zal aandacht worden gegeven aan een van de verteltechnieken die invloed heeft op identificatie, namelijk vertelperspectief.

Vertelperspectief houdt in dat er een personage is van waaruit het verhaal wordt beleefd. Dit gebeurt door weergave van de gedachten en kijk op gebeurtenissen van het personage alsmede door het schrijven vanuit een ik-perspectief (De Graaf et al., 2012). Het vertellen van het verhaal vanuit een ik-perspectief zorgt ervoor dat lezers zich met dit personage gaan identificeren. In onderzoek van De Graaf et al. (2012) werden twee versies van hetzelfde verhaal opgesteld. Het verhaal betrof een sollicitatiegesprek. In de ene versie lag het perspectief bij de sollicitant, een man in een rolstoel. Bij de andere versie lag het perspectief bij een lid van het selectiecomité. De Graaf et al. (2012) kozen voor dit onderwerp omdat er verschillende meningen zijn over gehandicapten op de arbeidsmarkt, onder andere met het oog op (positieve) discriminatie. Uit het experiment kwam naar voren dat perspectief leidde tot meer identificatie met dat personage en dat na het lezen van het verhaal lezers attitudes hadden die consistentere waren met het personage waarbij het perspectief lag. In een tweede experiment repliceerden ze deze resultaten met een verhaal met een ander onderwerp. Ook Hoeken en Fikkers (2014) stelden een verhaal op. Hierin hadden twee personages een discussie over de verhoging van collegegelden. Het perspectief bleef hierbij bij hetzelfde personage. Er waren echter twee versies waarin dat personage tegenovergestelde attitudes had wat betreft de verhoging. Uit de resultaten bleek dat lezers zich meer identificeerden met het personage met het perspectief en daardoor ook zijn attitudes eerder overnamen. Deze twee onderzoeken laten zien dat er een

verband is tussen perspectief en identificatie en dat hierdoor perspectief ook van invloed kan zijn op narratieve overtuiging.

Determinanten van identificatie kunnen ook gebaseerd zijn op, door de lezer toegekende, eigenschappen van het personage. Een voorbeeld hiervan is waargenomen gelijkheid. Dit houdt in dat een lezer eigenschappen in een personage ziet die hij ook bij zichzelf ziet. Hierdoor is het mogelijk dat een lezer zich eerder met een personage identificeert. In meerdere onderzoeken is de invloed van waargenomen gelijkheid (ofwel *perceived similarity*) aangetoond door middel van experimenteel onderzoek (Hoeken et al., 2016; Moyer-Gusé & Nabi, 2010).

Een tweede element dat identificatie kan beïnvloeden, is de mate van sympathie die gevoeld wordt voor een personage. Dit houdt in dat wanneer een personage als sympathiek wordt ervaren, lezers zich eerder identificeren met dit personage. In een onderzoek van Hoeken & Sinkeldam (2014) werden vier versies van een verhaal geschreven over een vrouw die door het vervallen van haar persoonsgebonden budget (PGB) niet meer zelfstandig kon wonen. Sympathie werd op twee manieren gemanipuleerd. De ene manipulatie betrof de sympathieke of onsympathieke weergave van het personage. De andere manipulatie betrof de uitgebreidheid van de omschrijving van haar persoonlijkheid (uitgebreid vs. kort). Uit de resultaten bleek dat wanneer een personage als sympathieker wordt ervaren, respondenten zich meer met dat personage identificeren en de attitudes van dat personage meer overnemen. Ook Tal-or en Cohen (2010) hebben onderzoek gedaan naar de invloed van waargenomen sympathie van een personage. Zij deden dit door het laten zien van een filmfragment. In het fragment had het hoofdpersonage een buitenechtelijke relatie. De manipulatie bestond eruit dat het hoofdpersonage voordat het fragment getoond werd, werd beschreven als een echte vrouwenverslinder of juist een heel trouwe echtgenoot, en of hij naderhand zijn geweten of zijn verlangens liet spreken. Uit de resultaten bleek dat wanneer het personage sympathieker (trouw/ met geweten) werd neergezet, respondenten zich eerder met hem identificeerden. Zowel waargenomen sympathie als gelijkheid kunnen dus door identificatie de attitude van lezers beïnvloeden. In dit onderzoek zal de aandacht liggen bij waargenomen sympathie. Dit omdat er al veel onderzoek is gedaan naar onsympathieke en sympathieke personages en de invloed daarvan op identificatie en narratieve overtuiging, maar nog niet veel over moreel ambigue personages. Moreel ambigue personages zijn personages die zowel goede als slechte dingen doen en dus niet makkelijk te kwalificeren zijn als sympathiek of onsympathiek.

De vraag is dan wat een personage precies sympathiek/onsympathiek/moreel ambigu maakt. Een model dat hier goede handvatten voor biedt is het *Model of Intuitive Morality and Exemplars* ofwel MIME (Tamborini et al., 2013). In dit model worden vijf algemene morele domeinen gepresenteerd, te weten: zorg, eerlijkheid, *ingroup* loyaliteit, autoriteit en puurheid (Tamborini et al., 2013). Een personage kan zich ofwel conformeren aan, of afzetten tegen de regels van een domein. Wanneer deze domeinen in een verhaal naar voren komen, door bijvoorbeeld een handeling van het personage, worden ze geactiveerd bij de lezer. Wanneer een personage geen van de domeinen overtreedt, zal hij sympathiek worden gevonden. Als hij ze allemaal overtreedt, wordt hij als bijzonder onsympathiek beoordeeld. Het is echter ook voorstelbaar dat een personage zich conformeert aan de regels van één domein en van een ander domein de regels overtreedt, zoals naar voren komt in het volgende voorbeeld. Een personage kan bijvoorbeeld een hond schoppen, maar dat vervolgens wel eerlijk aan het baasje vertellen. Hierbij overtreedt het personage de regels van het domein van zorg, omdat hij een dier pijn doet. Hij conformeert zich echter aan de regels van het domein van eerlijkheid, omdat hij de waarheid spreekt tegen het baasje. Hierdoor wordt een morele ambigüiteit gecreëerd, waarin een personage zowel sympathieke als onsympathieke dingen doet. De vraag is dan of de lezers dat personage wel sympathieker vinden dan een personage dat alleen regels

overtreedt, of dat er geen verschil is tussen onsympathieke en moreel ambigue personages. Is één slechte daad genoeg om de identificatie van de lezer te verliezen of kan dat worden gecompenseerd met een goede daad?

Wetenschappelijke relevantie

Vertelperspectief en waargenomen (on)sympathie kunnen als tegenstrijdige krachten werken in een verhaal. Beide zijn determinanten van identificatie en beïnvloeden daarmee de overtuigingen van een lezer. Maar wanneer het perspectief bij een onsympathiek personage ligt dan zorgt de een wel voor identificatie en de ander werkt het juist tegen. Is het dan zo dat perspectief de waargenomen (on)sympathie neutraliseert of zelfs overvleugelt, of is het precies andersom en overvleugelt de mate van sympathie perspectief. Het is hier interessant om te kijken of er een interactie-effect zal optreden tussen sympathie en perspectief. De invloeden van sympathie en perspectief zijn vaker onderzocht, maar het is relevant om te kijken naar de verschillende maten van sympathie van personages. Door te kijken naar morele ambiguïteit geeft dit onderzoek een mogelijke aanzet tot het kijken naar sympathie als een schaal met gradaties in plaats van een relatief binaire oppositie. Mogelijk vervolgonderzoek zou voort kunnen borduren op de resultaten van dit onderzoek.

De wetenschappelijke relevantie zit er ook in dat dit onderzoek niet kijkt naar sympathieke personages, maar juist naar ambigue en onsympathieke personages. Het verschil voor identificatie met sympathieke en onsympathieke personages is al herhaaldelijk aangetoond, maar het mogelijke verschil tussen ambigue en onsympathieke personages is voor het grootste deel onaangeroerd gebleven. Dit onderzoek zal trachten een aanzet te geven tot verder onderzoek naar dit onderscheid.

Hieruit vloeit dan de onderzoeksvraag voort die in dit onderzoek centraal zal staan:

Hoe zijn het vertelperspectief en de mate van sympathie van een personage van invloed op de identificatie en de narratieve overtuiging?

Om deze vraag te beantwoorden worden verschillende hypotheses getoetst:

- Hypothese 1: De Identificatie met personages door lezers wordt beïnvloed door Perspectief en Sympathie.
 - o *A. Wanneer het vertelperspectief bij een personage ligt zijn lezers eerder geneigd zich met dat personage te identificeren.*
 - o *B. Wanneer een personage onsympathiek wordt bevonden zijn lezers minder snel geneigd zich met dat personage te identificeren.*
- Hypothese 2: De Attitude van lezers wordt beïnvloed door Perspectief en Sympathie.
 - o *A. Wanneer het vertelperspectief bij een personage ligt zijn lezers eerder geneigd de attitude van dat personage over te nemen.*
 - o *B. Wanneer een personage onsympathiek wordt bevonden zijn lezers minder snel geneigd de attitude van dat personage over te nemen.*

Tevens zal er in dit onderzoek gekeken worden naar een mogelijk interactie-effect tussen perspectief en sympathie. Hieruit volgt deze deelvraag:

- Is er een interactie-effect tussen Sympathie en Perspectief waarneembaar voor Attitude en Identificatie?

Methode

Participanten

153 respondenten verleenden hun medewerking aan dit onderzoek.. Het betrof hier 44 mannen en 109 vrouwen. Alle deelnemers hadden de Nederlandse nationaliteit en de enquête is ook afgenomen in het Nederlands.

In tabel 1 is weergegeven wat het hoogst genoten onderwijs van de respondenten was. De gemiddelde leeftijd van de participanten was 28.91 jaar met een standaarddeviatie van 12.68, de jongste deelnemer was 18 en de oudste 63 jaar oud.

Tabel 1 Hoogst genoten opleiding respondenten en het percentage van het totaal

	Aantal	Percentage totaal
VMBO	2	1,3
Havo	4	2,6
VWO	13	8,4
MBO	11	7,1
HBO	48	31,2
WO	75	48,7
Totaal	153	100

Pretest

Zowel het materiaal als de gebruikte vragenlijst zijn voor aanvang van het onderzoek aan een pretest onderworpen. Dit is gedaan aan de hand van de plus/min-methode. Een aantal respondenten was gevraagd de verhalen en bijbehorende vragenlijst goed door te lezen en aan te geven waar de positieve elementen en mogelijke verbeterpunten zaten. Die verbeterpunten konden op alle gebieden zijn, zowel op het grammaticale en syntactische niveau als op het gebied van onduidelijk geformuleerde zinnen en onbegrip. De resultaten van de pretest leverden enkele verbeteringen van spelfouten en herschrijvingen van een aantal zinnen in het verhaal op. Na verbetering van deze punten werden de verschillende verhaalversies en de vragenlijst verspreid.

Materiaal

Voor dit onderzoek zijn vier versies van een verhaal opgesteld. De verhalen hadden precies dezelfde opbouw. Het verhaal ging over twee vrienden (Thomas en Bjorn) die met elkaar hebben afgesproken om wat te gaan drinken. Dit scenario was gekozen omdat het een toegankelijk en herkenbaar verhaal opleverde voor de meeste lezers en het begrijpelijk hield. In het verhaal werd een van de personages neergezet als moreel ambigu/onsympathiek (Thomas) terwijl het andere personage neutraal bleef (Bjorn). De twee personages hadden een dialoog over een onderwerp waar het onsympathieke/ambigue personage een attitude over heeft. Om de overtuigende werking van de tekst te meten is naderhand gekeken of respondenten deze attitude overnamen. De attitude had betrekking op een onderwerp waarvan werd gehoopt dat de meeste lezers daar niet al een bijzonder sterk eigen standpunt over hadden, namelijk het gebruik van een mobiele telefoon tijdens het fietsen.

Het onderzoek had een 2x2 design waarin perspectief (bij neutraal/niet-neutraal personage) en waargenomen mate van sympathie (moreel ambigu/onsympathiek) als onafhankelijke variabelen werden gemanipuleerd. De manipulatie van perspectief is uitgevoerd door in de ik-persoon te

schrijven en de gedachten weer te geven van een van de personages. In het hieronder voorbeeld is te zien hoe dat het verhaal veranderde.

De manipulatie van sympathie is gedaan aan de hand van het MIME-model zoals beschreven in Tamborini (2013). De manipulaties vonden plaats in de domeinen van zorg en eerlijkheid. In het verhaal waarin het personage van Thomas moreel ambigu was, schopte hij een hond, maar gaf hij geld terug aan iemand die het liet vallen. Doordat het personage zich wel conformeerde aan het domein van eerlijkheid, maar niet aan het domein van zorg werd een morele ambiguïteit gecreëerd. In de versie waarin het personage van Thomas onsympathiek was, schopte hij de hond en stak hij het geld in zijn eigen zak. Hier overtreed hij dus beide domeinen in het verhaal, hierdoor werd het personage neergezet als onsympathiek. Hieronder een voorbeeld van hetzelfde fragment uit de vier verschillende tekstversies om aan te geven hoe die manipulatie er in de tekst uitzag.

De vrouw laat een tientje uit haar portemonnee vallen maar lijkt het niet te merken. Thomas raapt het op en loopt snel achter haar aan. Ze lijkt hem te bedanken. Ik trek ondertussen mijn jas aan en pak mijn tas, even kijken of ik niks vergeet en dan kunnen we zo gaan. Thomas komt terug en ik zeg dat het eerlijk van hem is dat hij het teruggeeft. Hij zegt dat hij dat heel logisch vindt. "Je geeft toch terug wat niet van jou is", zegt hij nog.

Als hij terug naar buiten komt lopen, zijn de mensen die achter ons zaten ook net opgestaan. De vrouw laat een tientje uit haar portemonnee vallen maar lijkt het niet te merken. Thomas raapt het op en steekt het snel in zijn zak. Hij loopt terug en beantwoordt mijn vragende blik door te zeggen: "Ach joh, het is maar tien euro, die mist ze toch nooit. "

De vrouw laat een tientje uit haar portemonnee vallen maar lijkt het niet te merken. Ik raap het op en loop snel achter haar aan en tik haar op haar schouder "Sorry, maar je liet dit net vallen," zeg ik terwijl ik haar het tientje terug geef. "Oh, jeetje," zegt ze geschrokken, "dank je wel dat je hem teruggeeft! Niet iedereen zou dat zomaar doen." Ik frons. Ik snap niet dat mensen niet iets teruggeven wat niet van hen is, "klopt, maar iedereen zou dat wel gewoon moeten doen."

De vrouw laat een tientje uit haar portemonnee vallen maar lijkt het niet te merken. Ik raap het op en als niemand kijkt steek ik het maar in mijn eigen zak. Als ik Bjorn vragend naar me zie kijken zeg ik: "Ach joh, het is maar een tientje, dat mist ze toch niet." En ik denk bij mezelf dat die biertjes dan toch maar mooi weer gratis zijn.

De eerste twee versies zijn geschreven vanuit het perspectief van het neutrale personage, de laatste twee uit het perspectief van het onsympathieke/ ambigue personage. De rest van het verhaal werd gevuld met smalltalk waarbij er specifiek op is gelet dat daarin niet andere elementen voorkwamen die identificatie konden oproepen of sympathie konden manipuleren. De volledige vier versies van het verhaal zijn te vinden in de bijlagen.

Vragenlijst

De vragenlijst bevatte een korte introductie over het doel van het onderzoek en een korte instructie voor de respondenten. Hierin is verteld dat dit een onderzoek was naar de verwerking van verhalen. In een afsluitende alinea na de vragenlijst is pas aangegeven dat het ging om de invloed van perspectief en sympathie, zodat respondenten niet beïnvloed werden door deze informatie. Vervolgens gaven de respondenten toestemming voor het gebruik van hun gegevens en kregen zij de tekst te lezen. Na de tekst volgde de daadwerkelijke vragenlijst. Alle stellingen zijn bevestigd door middel van zevenpuntsschalen. Allereerst werd de attitude over het gebruik van de telefoon op de

fiets bevestigd. Dit werd gedaan door het gebruik van vier zevenpunts-semantiche differentialen, een voorbeeld hiervan is hieronder weergegeven:

Je telefoon gebruiken tijdens het fietsen is... Slecht/Goed

Uit een betrouwbaarheidsanalyse bleek dat de vier attitudevragen hetzelfde construct maten ($\alpha = .93$). Daarom is besloten om voor dit construct een gemiddelde score te berekenen van de vier vragen. Vervolgens werden vijf vragen gesteld over de identificatie met Thomas en vijf over de identificatie met Bjorn. Deze stellingen zijn gehaald uit een enquête die eerder succesvol is gebruikt door Hoeken, Kolthoff en Sanders (2016). Vanaf hier werd in de vragenlijst gebruik gemaakt van zevenpunts-Likert-schalen. Hieronder zijn als voorbeeld twee van de stellingen vermeld.

Tijdens het lezen heb ik meegedeeld met Thomas (de 'ik'-persoon in het verhaal).

Tijdens het lezen stelde ik me voor hoe het zou zijn om in de positie van Thomas te zijn.

Ook de vragen voor identificatie met zowel Thomas ($\alpha=.86$) als Bjorn ($\alpha=.95$) bevroegen hetzelfde en werden dus verder genomen als een gemiddelde score voor het construct. Door bovenstaande stellingen werden de beide afhankelijke variabelen bevestigd die relevant waren voor dit onderzoek. Na deze stellingen volgden er een aantal stellingen die dienden om de manipulatie van sympathie te testen. Respondenten werd een aantal stellingen voorgelegd over de sympathie van de personages. De sympathie van het personage is getest aan de hand van een aantal stellingen uit de *Likeability Scale* van Reysen (2005). Een stelling is hieronder als voorbeeld weergegeven.

Ik zou het leuk vinden om vrienden te zijn met Thomas.

De vragen over hoe sympathiek Thomas werd gevonden blijken uit een betrouwbaarheidsanalyse hetzelfde te meten ($\alpha=.92$). Dus is besloten een gemiddelde score voor deze drie vragen te gebruiken. Dezelfde vragen zijn ook over het personage van Bjorn gesteld en ook hier bleek uit de betrouwbaarheidsanalyse dat de vragen hetzelfde maten ($\alpha=.90$). Dus ook voor deze drie vragen is een gemiddelde genomen.

Naast het bevestigd van de relevante variabelen voor het onderzoek is in de vragenlijst ook getest voor een testvariabele. Dit om te bepalen of deze variabele meevariëerde en daarmee van invloed zouden kunnen zijn op de uitkomsten van het onderzoek. Deze variabele was Transportatie. In het theoretisch kader is al aangegeven dat Transportatie ook de overtuiging van lezers kan beïnvloeden. Voor het testen van Transportatie is de '*Transportation Scale- Short Form*' gebruikt (Appel, Gnambs, Richter & Green, 2015). Twee van de zes vragen die transportatie testten zijn hieronder weergegeven.

Ik was mentaal betrokken bij het verhaal terwijl ik het las.

Ik wilde weten hoe het verhaal zou eindigen.

Uit de betrouwbaarheidsanalyse bleek dat ook de transportatievragen hetzelfde construct maten ($\alpha=.75$). Ook hier is dus een gemiddelde gecreëerd. De laatste vragen die zijn gesteld hadden betrekking op de duidelijkheid van het verhaal. Door middel van vier stellingen is bevestigd of de lezers het verhaal begrepen. Dit gebeurde weer met semantiche differentialen op een zevenpuntsschaal. Een van de stellingen is hieronder weergegeven.

Ik vind het verhaal... Moeilijk/Makkelijk

De vragen over de duidelijkheid van het verhaal maten ook hetzelfde construct ($\alpha=.94$). Daarom is voor dit construct besloten verder te werken met een gemiddelde. De respondenten gaven een gemiddelde score van 5.03 (standaarddeviatie: 1.88) voor de duidelijkheid van de tekst. Hieruit mag worden geconcludeerd dat de tekst afdoende duidelijk was om niet van invloed te zijn op de resultaten. Na deze stellingen werden nog een aantal demografische gegevens bevraagd. Dit waren leeftijd, geslacht en hoogst genoten opleiding. De complete vragenlijst is te vinden in de bijlage. In deze vragenlijst staan ook stellingen over Empathie (Spreng, McKinnon, Mar & Levine, 2009) en Waargenomen Realisme (Hoeken et al., 2016). Dit onderzoek is uitgevoerd in combinatie met andere onderzoeken, waarbij een gecombineerde vragenlijst is opgesteld. Deze stellingen zijn echter niet relevant voor dit onderzoek en zullen daarom ook niet verder worden besproken.

Procedure

De verzameling van data heeft online plaatsgevonden. De onlinesurvey werd verspreid via verschillende sociale mediakanalen en ook via universiteitsmail. Tevens werden verschillende werkgroepen op de universiteit bezocht waarbij studenten werden aangemoedigd de survey in te vullen. De verspreiding vond via deze kanalen plaats omdat de verwachting was dat via deze weg het grootste bereik mogelijk was. De randomisatie van de verschillende verhaalversies werd door het gebruikte computerprogramma uitgevoerd en ook de ingezamelde data werden online bewaard. De analyse van de data vond plaats met het programma SPSS.

Resultaten

Tabel 2: Gemiddelden (en standaarddeviaties) voor Attitude, Identificatie met Thomas, Identificatie met Bjorn, Sympathie voor Thomas, Sympathie voor Bjorn en Begrijpelijkheid als functie van het Perspectief en Onsympathiek contra Ambigu (1=zeer mee oneens, 7=zeer mee eens).

	Perspectief Thomas		Perspectief Bjorn	
	Onsympathiek (N=52)	Ambigu (N=41)	Onsympathiek (N=27)	Ambigu (N=33)
Attitude	2.66(1.53)	2.43(1.45)	2.92(1.86)	2.51(1.23)
Identificatie met Thomas	3.02(1.26)	3.73(1.18)	2.93(1.19)	2.98(1.27)
Bjorn	4.12(1.41)	3.39(1.38)	4.99(0.99)	4.77(1.47)
Sympathie voor Thomas	2.25(1.29)	3.63(1.41)	2.47(0.93)	3.61(1.37)
Bjorn	5.01(1.06)	4.61(1.04)	4.99(0.98)	4.88(1.06)
Begrijpelijkheid	4.94(2.05)	5.34(1.72)	4.90(1.86)	4.90(1.86)
Transportatie	3.88(1.15)	3.77(0.91)	4.14(0.65)	3.95(1.11)

In dit onderdeel zullen de verschillende resultaten die uit de analyses zijn gekomen worden besproken. Allereerst zullen de resultaten voor de manipulatiechecks worden gerapporteerd. In tabel 2 zijn alle gemiddelden en standaarddeviaties van de scores op de verschillende constructen weergegeven. Er is eerst getest of er een effect was van Perspectief en Sympathie op de begrijpelijkheid van de tekst. Een tweeweg-ANOVA wees uit dat er geen effect was van Perspectief ($F(1, 149) = 0.57, p = 0.45$) en Sympathie ($F(1, 149) = 0.41, p = 0.52$) op de Begrijpelijkheid van de tekst. Ook was er geen interactie-effect tussen Perspectief en Sympathie voor Begrijpelijkheid ($F(1, 149) = 0.42, p = 0.52$). Ook is er getest of Transportatie mogelijk meevarieerde en daardoor de resultaten

kon beïnvloeden. Uit een tweeweg-ANOVA bleek dat er geen effect was van Perspectief op Transportatie ($F(1, 149) = 1.70, p = 0.19$). Er was eveneens geen effect van Sympathie op Transportatie ($F(1, 149) = 0.81, p = 0.37$). Er was ook geen interactie-effect tussen Perspectief en Sympathie op Transportatie ($F(1, 149) = 0.06, p = 0.80$). Transportatie varieerde dus niet mee.

Er is ook getest voor de effecten van Perspectief en Sympathie op de Waargenomen Sympathie voor zowel het neutrale (Bjorn) als het niet-neutrale(Thomas) personage. Een tweeweg-ANOVA wees uit dat er een effect was van Sympathie ($F(1, 149) = 34.2, p < 0.001$) op de door lezers toegekende Sympathie aan Thomas. Dit bevestigt dat de manipulatie van Sympathie geslaagd is. Er was geen effect van Perspectief op de toegekende Sympathie aan Thomas ($F(1, 149) = 0.22, p = 0.64$). Er was geen interactie-effect waarneembaar ($F(1, 149) = 0.31, p = 0.58$). Hieruit mag worden geconcludeerd dat de manipulatie van Sympathie is geslaagd. Zoals ik in tabel 2 is te zien vonden deelnemers Thomas significant onsympathieker wanneer deze ook onsympathiek weer werd gegeven dan wanneer hij ambigu werd weergegeven. Er is ook een tweeweg-ANOVA uitgevoerd voor de door lezers toegekende Sympathie aan Bjorn. Hieruit bleek dat er geen effect was van zowel Perspectief ($F(1, 149) = 0.49, p = 0.48$) als Sympathie ($F(1, 149) = 2.18, p = 0.14$) op de toegekende Sympathie aan Bjorn. Ook was er geen interactie-effect ($F(1, 149) = 0.72, p = 0.40$).

Hypothese 1 stelde dat er een effect zou zijn van zowel Perspectief als Sympathie op Identificatie. Een tweeweg-ANOVA voor de Identificatie met Thomas wees uit dat er wel een effect was van Perspectief ($F(1, 149) = 4.07, p = 0.05$) en ook de resultaten voor Sympathie op een trend in de richting van een effect duiden ($F(1, 149) = 3.43, p = 0.07$). Dit was in lijn met hypothese 1. Er was echter geen interactie-effect tussen Perspectief en Sympathie voor Identificatie met Thomas ($F(1, 149) = 2.50, p = 0.12$). Ook is er een tweeweg-ANOVA uitgevoerd voor Identificatie met Bjorn. Hieruit volgde dat er een effect was van Perspectief ($F(1, 149) = 24.7, p < 0.001$) en Sympathie ($F(1, 149) = 4.41, p = 0.04$) op identificatie met Bjorn. Er was geen significant interactie-effect tussen Perspectief en Sympathie voor Identificatie met Bjorn($F(1, 149) = 1.25, p = 0.27$).

In hypothese 2 werd gesteld dat zowel Perspectief als Sympathie een effect zouden hebben op de Attitude van lezers. De Attitude ten opzichte van het gebruik van een mobiele telefoon op de fiets veranderde niet. Uit een tweeweg-ANOVA bleek dat er geen effect was van Perspectief ($F(1, 149) = 0.45, p = 0.50$) en Sympathie ($F(1, 149) = 1.60, p = 0.21$) op de Overtuiging die lezers hadden na het lezen van de tekst. Dit in tegenstelling tot wat er in hypothese 1 is voorspeld. Ook was er geen interactie-effect tussen Perspectief en Sympathie voor Overtuiging ($F(1, 149) = 0.14, p = 0.71$).

Conclusie en discussie

Hypothese 1A stelt dat er een effect wordt verwacht van Perspectief op Identificatie. Deze hypothese kan aan de hand van de onderzoeksresultaten worden bevestigd. Participanten identificeren zich meer met het personage waar het vertelperspectief ligt dan met het tegenpersonage. Dit is in lijn met eerdere onderzoeken die het effect van Perspectief op Identificatie met een personage hebben bewezen (Hoeken et al., 2016; Hoeken & Fikkers, 2014; De Graaf et al., 2012).

Volgens hypothese 1B wordt er ook verwacht dat Sympathie een effect heeft op Identificatie. Uit de resultaten blijkt dat hier sprake is van een trend richting een effect. Participanten lijken zich meer te identificeren met het moreel ambigue(en dus sympathieker) personage dan het onsympathieke personage. De conclusie dat er sprake is van een trend richting een effect van Sympathie op Identificatie is in lijn met eerder onderzoek van Hoeken en Sinkeldam (2014) en Tal-Or en Cohen (2010), die wel een sterker verband vonden dan in dit onderzoek is aangetoond. Opvallend is dat sympathie een effect blijkt te hebben op Identificatie met het neutrale personage. Wanneer het niet-neutrale personage onsympathiek is, identificeren lezers zich meer met het neutrale personage dan

wanneer het personage ambigu is. Een verklaring hiervoor kan liggen in het feit dat lezers de personages met elkaar vergelijken. Wanneer ze dit doen, lijkt het neutrale personage mogelijk sympathieker ten opzichte van het niet-neutrale personage. Dit wordt ook bevestigd door de mate van waargenomen sympathie voor het neutrale en het niet-neutrale personage. Wanneer het niet-neutrale personage onsympathiek is, wordt het neutrale personage als sympathieker waargenomen door de lezers.

Hypothese 2 stelt dat de Attitude ook beïnvloed zou worden door Perspectief en Sympathie. Dit is gebaseerd op eerder onderzoek van onder anderen Tal-Or en Cohen (2010) en Hoeken en Sinkeldam (2014). Zij vonden dat wanneer een personage sympathieker werd bevonden, lezers eerder geneigd waren de attitudes van dat personage over te nemen. In dit onderzoek wordt dit effect echter niet gevonden. Participanten blijken over het algemeen vrij negatief over het gebruik van een mobiele telefoon op de fiets. Zowel Perspectief als Sympathie hebben geen significant effect op de overtuiging van de respondenten ten opzichte van telefoongebruik op de fiets. Een mogelijke reden hiervoor is dat het een attitude is over een heel bekend fenomeen. Het is een attitude over een handeling die de meeste mensen wel eens uitvoeren en waar bijna iedereen wel een mening over heeft. Er kan hier dan ook sprake zijn van een plafondeffect, waarbij de participant alle argumenten al eens voorbij heeft horen komen en zelf tot een afgewogen oordeel is gekomen dat niet zomaar veranderd kan worden. Mogelijk was het beter geweest om een attitude te kiezen die wat minder algemeen is, waardoor respondenten neutraler zijn vóór het lezen van de tekst. In de mogelijkheden tot vervolgonderzoek zal besproken worden hoe dit kan worden uitgewerkt.

In onderzoeksvraag 1 werd de vraag gesteld of er een mogelijk interactie-effect zou optreden tussen Perspectief en Sympathie op Identificatie en Attitude. Dit bleek niet het geval, er werden geen interactie-verbanden gevonden.

Beperkingen

Een eerste beperking die dit onderzoek had, bevond zich op het vlak van de proefpersonen. Door het online afnemen van de survey kon een groot publiek worden bereikt, maar kon niet geverifieerd worden hoe de respondenten de survey invulden. Een bijkomend nadeel was dat de willekeurige verdeling van de enquêtes niet geheel gelijkmatig verliep. Hierdoor had niet elke versie evenveel proefpersonen.

Een tweede beperking bevond zich zoals eerder benoemd waarschijnlijk in de gekozen attitude voor het verhaal. Hier was het mogelijk beter geweest een onderwerp te nemen waarover de respondenten waarschijnlijk nog geen attitude hadden, dit zou de manipulatie ten goede moeten komen. Dit had van tevoren getest moeten worden in een pretest. Hierbij zouden verschillende attitudes met elkaar vergeleken kunnen worden, waardoor een attitude gekozen kon worden waar respondenten een minder sterk eigen standpunt over hadden.

Vervolgonderzoek

In vervolgonderzoek dient mogelijk een ander soort attitude gekozen te worden, zodat respondenten niet al een te sterke eigen mening over het standpunt hebben. Het is het beste om hierbij een onbekender onderwerp te zoeken, zodat in ieder geval het plafondeffect voorkomen kan worden. Wanneer een andere attitude wordt gekozen is het vermoedelijk wel mogelijk om effecten te vinden van Perspectief en Sympathie op Overtuiging.

Een tweede mogelijkheid tot vervolgonderzoek zit in de toepassing van moreel ambigue personages. In dit onderzoek is een trend naar een effect van Sympathie op Identificatie gevonden voor morele ambiguïteit en onsympathiek. Morele ambiguïteit kan echter nog verder worden uitgediept, in de theoretische relevantie is benoemd hoe de mate van sympathie mogelijk een schaal kan zijn. In

vervolgonderzoek kan er geëxperimenteerd worden met die mate van sympathie. Wat als een personage twee goede dingen en één slechte handeling uitvoert, of tien goede dingen en één slechte handeling? Het is een interessant onderwerp om verder onderzoek te doen naar de verschillen tussen deze vormen van ambiguïteit.

Conclusie

Uit dit onderzoek volgt dat Perspectief een effect heeft op Identificatie, terwijl ook de resultaten voor Sympathie een trend van een effect op Identificatie aanduiden. Effecten op de Attitude van respondenten werden niet gevonden. Ook was er geen interactie-effect waarneembaar tussen Perspectief en Sympathie voor zowel Identificatie als Attitude.

Bibliografie

- Appel, M., Gnambs, T., Richter, T., & Green, M. C. (2015). The transportation scale–short form (TS–SF). *Media Psychology*, 18(2), 243-266.
- Braddock, K. & Dillard, J. P. (2016). Meta-analytic evidence for the persuasive effect of narratives on beliefs, attitudes, intentions, and behaviors. *Communication Monographs* 83(4), 446-467, DOI: 10.1080/03637751.2015.1128555.
- Cohen, J., Tal-Or, N., & Mazor-Tregerman, M. (2015). The tempering effect of transportation: Exploring the effects of transportation and identification during exposure to controversial two-sided narratives. *Journal of Communication*, 65(2), 237-258.
- De Graaf, A., Hoeken, H., Sanders, J., & Beentjes, J. W. (2012). Identification as a mechanism of narrative persuasion. *Communication Research*, 39(6), 802-823.
- Green, M. C., & Brock, T. C. (2000). The role of transportation in the persuasiveness of public narratives. *Journal of personality and social psychology*, 79(5), 701-721.
- Hoeken, H., & Fijkers, K. M. (2014). Issue-relevant thinking and identification as mechanisms of narrative persuasion. *Poetics*, 44, 84-99.
- Hoeken, H., Kolthoff, M., & Sanders, J. (2016). Story perspective and character similarity as drivers of identification and narrative persuasion. *Human Communication Research*, 42(2), 292-311.
- Hoeken, H., & Sinkeldam, J. (2014). The role of identification and perception of just outcome in evoking emotions in narrative persuasion. *Journal of Communication*, 64(5), 935-955.
- Igartua, J. J., & Barrios, I. (2012). Changing real-world beliefs with controversial movies: Processes and mechanisms of narrative persuasion. *Journal of Communication*, 62(3), 514-531.
- Moyer-Gusé, E. & Nabi, R. L. (2010). Explaining the effects of narrative in an entertainment television program: Overcoming resistance to persuasion. *Human Communication Research*, 36(1), Pages 26–52.
- Obama, B. (2009). *Remarks by the President at Rally on Health Insurance Reform* [Transcript]. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-rally-health-insurance-reform>
- Reysen, S. (2005). Construction of a new scale: The Reysen likability scale. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 33(2), 201-208.
- Spreng*, R. N., McKinnon*, M. C., Mar, R. A., & Levine, B. (2009). The Toronto Empathy Questionnaire: Scale development and initial validation of a factor-analytic solution to multiple empathy measures. *Journal of personality assessment*, 91(1), 62-71.
- Tal-Or, N., & Cohen, J. (2010). Understanding audience involvement: Conceptualizing and manipulating identification and transportation. *Poetics*, 38(4), 402-418.

- Tamborini, R., Eden, A., Bowman, N. D., Grizzard, M., Weber, R., & Lewis, R. J. (2013). Predicting media appeal from instinctive moral values. *Mass Communication and Society*, 16(3), 325-346.

Bijlagen

Bijlage 1: Plagiaatformulier Universiteit Utrecht

Universiteit Utrecht

Faculteit Geesteswetenschappen
Versie september 2014

VERKLARING KENNISNEMING REGELS M.B.T. PLAGIAAT

Fraude en plagiaat

Wetenschappelijke integriteit vormt de basis van het academisch bedrijf. De Universiteit Utrecht vat iedere vorm van wetenschappelijke misleiding daarom op als een zeer ernstig vergrijp. De Universiteit Utrecht verwacht dat elke student de normen en waarden inzake wetenschappelijke integriteit kent en in acht neemt.

De belangrijkste vormen van misleiding die deze integriteit aantasten zijn fraude en plagiaat. Plagiaat is het overnemen van andermans werk zonder behoorlijke verwijzing en is een vorm van fraude. Hieronder volgt nadere uitleg wat er onder fraude en plagiaat wordt verstaan en een aantal concrete voorbeelden daarvan. Let wel: dit is geen uitputtende lijst!

Bij constatering van fraude of plagiaat kan de examencommissie van de opleiding sancties opleggen. De sterkste sanctie die de examencommissie kan opleggen is het indienen van een verzoek aan het College van Bestuur om een student van de opleiding te laten verwijderen.

Plagiaat

Plagiaat is het overnemen van stukken, gedachten, redeneringen van anderen en deze laten doorgaan voor eigen werk. Je moet altijd nauwkeurig aangeven aan wie ideeën en inzichten zijn ontleend, en voortdurend bedacht zijn op het verschil tussen citeren, parafraseren en plagiëren. Niet alleen bij het gebruik van gedrukte bronnen, maar zeker ook bij het gebruik van informatie die van het internet wordt gehaald, dien je zorgvuldig te werk te gaan bij het vermelden van de informatiebronnen.

De volgende zaken worden in elk geval als plagiaat aangemerkt:

- het knippen en plakken van tekst van digitale bronnen zoals encyclopedieën of digitale tijdschriften zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het knippen en plakken van teksten van het internet zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het overnemen van gedrukt materiaal zoals boeken, tijdschriften of encyclopedieën zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het opnemen van een vertaling van bovengenoemde teksten zonder aanhalingstekens en verwijzing;
- het parafraseren van bovengenoemde teksten zonder (deugdelijke) verwijzing: parafrasen moeten als zodanig gemarkeerd zijn (door de tekst uitdrukkelijk te verbinden met de oorspronkelijke auteur in tekst of noot), zodat niet de indruk wordt gewekt dat het gaat om eigen gedachtengoed van de student;
- het overnemen van beeld-, geluids- of testmateriaal van anderen zonder verwijzing en zodoende laten doorgaan voor eigen werk;
- het zonder bronvermelding opnieuw inleveren van eerder door de student gemaakt eigen werk en dit laten doorgaan voor in het kader van de cursus vervaardigd oorspronkelijk werk, tenzij dit in de cursus of door de docent uitdrukkelijk is toegestaan;
- het overnemen van werk van andere studenten en dit laten doorgaan voor eigen werk. Indien dit gebeurt met toestemming van de andere student is de laatste medeplichtig aan plagiaat;
- ook wanneer in een gezamenlijk werkstuk door een van de auteurs plagiaat wordt gepleegd, zijn de andere auteurs medeplichtig aan plagiaat, indien zij hadden kunnen of moeten weten dat de ander plagiaat pleegde;
- het indienen van werkstukken die verworven zijn van een commerciële instelling (zoals een internetsite met uittreksels of papers) of die al dan niet tegen betaling door iemand anders zijn geschreven.

De plagiaatregels gelden ook voor concepten van papers of (hoofdstukken van) scripties die voor feedback aan een docent worden toegezonden, voorzover de mogelijkheid voor het insturen van concepten en het krijgen van feedback in de cursushandleiding of scriptieregeling is vermeld.

Universiteit Utrecht

In de Onderwijs- en Examenregeling (artikel 5.15) is vastgelegd wat de formele gang van zaken is als er een vermoeden van fraude/plagiaat is, en welke sancties er opgelegd kunnen worden.

Onwetendheid is geen excuus. Je bent verantwoordelijk voor je eigen gedrag. De Universiteit Utrecht gaat ervan uit dat je weet wat fraude en plagiaat zijn. Van haar kant zorgt de Universiteit Utrecht ervoor dat je zo vroeg mogelijk in je opleiding de principes van wetenschapsbeoefening bijgebracht krijgt en op de hoogte wordt gebracht van wat de instelling als fraude en plagiaat beschouwt, zodat je weet aan welke normen je je moeten houden.

Hierbij verklaar ik bovenstaande tekst gelezen en begrepen te hebben.
Naam: <i>Tobius Post</i>
Studentnummer: <i>5728371</i>
Datum en handtekening: <i>Tobius Post</i>

Dit formulier lever je bij je begeleider in als je start met je bacheloreindwerkstuk of je master scriptie.

Het niet indienen of ondertekenen van het formulier betekent overigens niet dat er geen sancties kunnen worden genomen als blijkt dat er sprake is van plagiaat in het werkstuk.

Bijlage 2: Tekstversie 1 Perspectief bij niet-neutraal personage (onsympathiek)

Als ik het plein op fiets, zie ik dat Bjorn ook net aan komt fietsen. Het is een van de eerste mooie dagen van het jaar en een waterig zonnetje schijnt dan ook op het plein. We hebben elkaar al een tijdje niet gesproken, dus ik ben benieuwd hoe het met hem gaat. Ik geloof dat hij vorige week het sporten weer heeft opgepakt; dat kan ik maar moeilijk geloven dus daar wil ik hem even naar vragen. Ik gooi mijn fiets met een kettingslot vast aan een van de hoge eikenbomen op het plein en steekt mijn hand naar hem op. "Hey Bjorn", roep ik van ver en hij steekt zijn hand op als teken van herkenning. Samen lopen we via het Janskerkhof naar het Neude, wel even uitkijken voor we oversteken, want het verkeer komt hier echt van alle kanten.

Wanneer we aan de overkant naast elkaar over de stoep lopen, komt er een lelijke bruine hond aangelopen met een witte vlek op zijn hoofd die ons met droeve ogen aankijkt. Even verderop zie ik het baasje aan komen hollen, de hond hoort vermoedelijk niet los te lopen. Hij schuurt langs mijn been en probeert mijn hand te likken. Ik geef hem een schop, de hond schrikt en rent door. Ik heb een hekel aan honden. Het baasje rent licht hijgend langs en vraagt of we zijn hond niet tegen hadden kunnen houden. "Waarom zou ik? Het is jouw beest!", roep ik over mijn schouder terwijl we verder lopen.

Niet veel later nemen we plaats aan een van de tafeltjes op het terras van een grand-café. We bestellen allebei een biertje, het is tenslotte vrijdagmiddag. De serveerster neemt onze bestelling op en zegt dat ze zo terug is. Ik overzie het terras en trek die uitspraak in twijfel. Bjorn lacht en zegt dat we toch alle tijd van de wereld hebben. En inderdaad na een dik kwartier staan er dan toch twee biertjes voor onze neus waar we genoeglijk een slok van nemen. Ik kijk Bjorn glimlachend aan en vraag: "Zo, heb ik dat goed gehoord. Ben jij weer aan het sporten geslagen." Hij kijkt verbaasd op van zijn biertje en vraagt aan mij: "Hoe weet jij dat nou weer man". Ik zeg dat ik zo mijn bronnen heb en vraag hoe het is gegaan. Hij vertelt mij dat het best wel weer even wennen was, maar dat hij een sportschool heeft gevonden waar hij op zijn plek is. Niet te groot en met een persoonlijke aanpak, maar wel trainen in groepsverband. Hij vindt dat prettig, ik niet. Ik hou niet van de priemende blikken en het gevoel hebben dat anderen naar me kijken, Bjorn ervaart dat minder. Hij vertelt dat het een nieuw gebouw is dat gevestigd is net achter de Jaarbeurs. Ik zeg dat ik er misschien wel een keer zal komen kijken, al acht ik de kans niet heel groot. Bjorn lacht en neemt nog een slok van zijn biertje.

Even zeggen we niks en kijken we rustig voor ons uit. Tot er vlak voor ons een fietser bijna op zijn plaat gaat omdat hij ternauwernood een voetganger weet te ontwijken. De fietser zat op zijn telefoon te turen en lette helemaal niet op de weg. Bjorn zegt dat ze er in de Tweede Kamer over spreken om net zo'n verbod in te stellen als in de auto. Zodat mensen niet meer op hun telefoon zitten tijdens het fietsen. Ik stel dat ik het daar hartstochtelijk mee eens ben. Wanneer je deelneemt aan het verkeer dient al je aandacht ook gevestigd te zijn op het verkeer. Laatst las ik nog ergens dat het aantal ongelukken met appende fietsers in Nederland steeds meer toeneemt, dat kan echt niet. Het brengt zoveel risico's met zich mee, niet alleen voor jezelf maar ook voor anderen. Bjorn knikt, maar zegt verder niks. Ik stel dat ik ook wel snap dat de neiging heel groot is om even snel een berichtje terug te lezen of je playlist te veranderen. Maar dan kun je toch ook gewoon even stoppen en je fiets even aan de kant van de weg zetten. Gisteren werd ik bijna zelf nog ondersteboven gereden door een meisje dat voorbij sjeesde op haar omafiets. Druk met van alles en nog wat op haar telefoon, maar helemaal geen aandacht had voor wat er allemaal om haar heen gebeurde. Bjorn glimlacht, waarschijnlijk omdat hij ziet dat ik me boos maak. "Wat zou volgens jou dan de oplossing zijn?" vraagt Bjorn. Ik stel dat er gewoon een flinke boete moet komen te staan voor appen op de

fiets, en dat er dan ook echt heel streng gehandhaafd moet worden. Dan zal je zien dat het probleem vanzelf minder wordt. Bjorn zegt: “Daar proost ik op”, en neemt nog een slok van zijn bier.

We hebben het nog een tijdje over de koetjes en kalfjes. Bjorn gaat binnenkort op vakantie naar Noord-Italië. Met de tent drie weken rondreizen tussen de grote meren in het noorden. We vinden kamperen allebei leuk en ik vertel dat ik ook ga kamperen, maar dan in Kroatië. Ik ga naar een camping op het eiland Krk. Ik kan niet ontkennen dat ik er nu al zin in heb ook al duurt het nog twee maanden. Ook Bjorn zit de weken af te tellen. We bestellen nog een tweede biertje en roepen daarna de serveerster om af te rekenen. We besluiten om samen te betalen. Ik ga naar binnen om te pinnen en Bjorn zal het me later terugbetalen.

Als ik terug naar buiten loop zie ik dat de mensen die achter ons zaten ook betaald hebben en opstaan om te vertrekken. De vrouw laat een tientje uit haar portemonnee vallen maar lijkt het niet te merken. Ik raap het op en als niemand kijkt steek ik het maar in mijn eigen zak. Als ik Bjorn vragend naar me zie kijken zeg ik: “Ach joh, het is maar een tientje, dat mist ze toch niet.” En ik denk bij mezelf dat die biertjes dan toch maar mooi weer gratis zijn. Grote bedragen zou ik heus wel teruggeven, maar dit maakt me niet direct een slecht mens hou ik mezelf voor. Bjorn zucht en doet zijn jas aan en tas om. Hij kijkt nog even of hij niks is vergeten. Ik trek ook mijn jas weer aan en gezamenlijk lopen we naar de fiets.

Ik maak hem weer los van de boom. We groeten elkaar nog een keer en ik fiets weg. Ik zwaai nog een keer en fiets rustig naar huis met de ondergaande zon op mijn gezicht. “Zomer, je kan met niet vroeg genoeg beginnen” denk ik bij mezelf.

[Bijlage 3: Tekstversie 2 Perspectief bij niet-neutraal personage \(ambigu\)](#)

Als ik het plein op fiets, zie ik dat Bjorn ook net aan komt fietsen. Het is een van de eerste mooie dagen van het jaar en een waterig zonnetje schijnt dan ook op het plein. We hebben elkaar al een tijdje niet gesproken, dus ik ben benieuwd hoe het met hem gaat. Ik geloof dat hij vorige week het sporten weer heeft opgepakt; dat kan ik maar moeilijk geloven dus daar wil ik hem even naar vragen. Ik gooi mijn fiets met een kettingslot vast aan een van de hoge eikenbomen op het plein en steekt mijn hand naar hem op. “Hey Bjorn”, roep ik van ver en hij steekt zijn hand op als teken van herkenning. Samen lopen we via het Janskerkhof naar het Neude, wel even uitkijken voor we oversteken, want het verkeer komt hier echt van alle kanten.

Wanneer we aan de overkant naast elkaar over de stoep lopen, komt er een lelijke bruine hond aangelopen met een witte vlek op zijn hoofd die ons met droeve ogen aankijkt. Even verderop zie ik het baasje aan komen hollen, de hond hoort vermoedelijk niet los te lopen. Hij schuurt langs mijn been en probeert mijn hand te likken. Ik geef hem een schop, de hond schrikt en rent door. Ik heb een hekel aan honden. Het baasje rent licht hijgend langs en vraagt of we zijn hond niet tegen hadden kunnen houden. “Waarom zou ik? Het is jouw beest!”, roep ik over mijn schouder terwijl we verder lopen.

Niet veel later nemen we plaats aan een van de tafeltjes op het terras van een grand-café. We bestellen allebei een biertje, het is tenslotte vrijdagmiddag. De serveerster neemt onze bestelling op en zegt dat ze zo terug is. Ik overzie het terras en trek die uitspraak in twijfel. Bjorn lacht en zegt dat we toch alle tijd van de wereld hebben. En inderdaad na een dik kwartier staan er dan toch twee biertjes voor onze neus waar we genoeglijk een slok van nemen. Ik kijk Bjorn glimlachend aan en vraag: “Zo, heb ik dat goed gehoord. Ben jij weer aan het sporten geslagen.” Hij kijkt verbaasd op van zijn biertje en vraagt aan mij: “Hoe weet jij dat nou weer man”. Ik zeg dat ik zo mijn bronnen heb en vraag hoe het is gegaan. Hij vertelt mij dat het best wel weer even wennen was, maar dat hij een sportschool heeft gevonden waar hij op zijn plek is. Niet te groot en met een persoonlijke aanpak, maar wel trainen in groepsverband. Hij vindt dat prettig, ik niet. Ik hou niet van de priemende blikken en het gevoel hebben dat anderen naar me kijken, Bjorn ervaart dat minder. Hij vertelt dat het een

nieuw gebouw is dat gevestigd is net achter de Jaarbeurs. Ik zeg dat ik er misschien wel een keer zal komen kijken, al acht ik de kans niet heel groot. Bjorn lacht en neemt nog een slok van zijn biertje. Even zeggen we niks en kijken we rustig voor ons uit. Tot er vlak voor ons een fietser bijna op zijn plaat gaat omdat hij ternauwernood een voetganger weet te ontwijken. De fietser zat op zijn telefoon te turen en lette helemaal niet op de weg. Bjorn zegt dat ze er in de Tweede Kamer over spreken om net zo'n verbod in te stellen als in de auto. Zodat mensen niet meer op hun telefoon zitten tijdens het fietsen. Ik stel dat ik het daar hartstochtelijk mee eens ben. Wanneer je deelneemt aan het verkeer dient al je aandacht ook gevestigd te zijn op het verkeer. Laatst las ik nog ergens dat het aantal ongelukken met appende fietsers in Nederland steeds meer toeneemt, dat kan echt niet. Het brengt zoveel risico's met zich mee, niet alleen voor jezelf maar ook voor anderen. Bjorn knikt, maar zegt verder niks. Ik stel dat ik ook wel snap dat de neiging heel groot is om even snel een berichtje terug te lezen of je playlist te veranderen. Maar dan kun je toch ook gewoon even stoppen en je fiets even aan de kant van de weg zetten. Gisteren werd ik bijna zelf nog ondersteboven gereden door een meisje dat voorbij sjeesde op haar omafiets. Druk met van alles en nog wat op haar telefoon, maar helemaal geen aandacht had voor wat er allemaal om haar heen gebeurde. Bjorn glimlacht, waarschijnlijk omdat hij ziet dat ik me boos maak. "Wat zou volgens jou dan de oplossing zijn?" vraagt Bjorn. Ik stel dat er gewoon een flinke boete moet komen te staan voor appen op de fiets, en dat er dan ook echt heel streng gehandhaafd moet worden. Dan zal je zien dat het probleem vanzelf minder wordt. Bjorn zegt: "Daar proost ik op", en neemt nog een slok van zijn bier. We hebben het nog een tijdje over de koetjes en kalfjes. Bjorn gaat binnenkort op vakantie naar Noord-Italië. Met de tent drie weken rondreizen tussen de grote meren in het noorden. We vinden kamperen allebei leuk en ik vertel dat ik ook ga kamperen, maar dan in Kroatië. Ik ga naar een camping op het eiland Krk. Ik kan niet ontkennen dat ik er nu al zin in heb ook al duurt het nog twee maanden. Ook Bjorn zit de weken af te tellen. We bestellen nog een tweede biertje en roepen daarna de serveerster om af te rekenen. We besluiten om samen te betalen. Ik ga naar binnen om te pinnen en Bjorn zal het me later terugbetalen. Als ik terug naar buiten loop zie ik dat de mensen die achter ons zaten ook betaald hebben en opstaan om te vertrekken. De vrouw laat een tientje uit haar portemonnee vallen maar lijkt het niet te merken. Ik raap het op en loop snel achter haar aan en tik haar op haar schouder "Sorry, maar je liet dit net vallen," zeg ik terwijl ik haar het tientje terug geef. "Oh, jeetje," zegt ze geschrokken, "dank je wel dat je hem teruggeeft! Niet iedereen zou dat zomaar doen." Ik frons. Ik snap niet dat mensen niet iets teruggeven wat niet van hen is, "klopt, maar iedereen zou dat wel gewoon moeten doen." Ik loop terug naar Bjorn die zijn jas aan en tas al om heeft. Ik trek ook mijn jas weer aan en gezamenlijk lopen we naar de fiets. Ik maak hem weer los van de boom. We groeten elkaar nog een keer en ik fiets weg. Ik zwaai nog een keer en fiets rustig naar huis met de ondergaande zon op mijn gezicht. "Zomer, je kan met niet vroeg genoeg beginnen" denk ik bij mezelf.

Bijlage 4: Tekstversie 3 Perspectief bij neutraal personage (onsympathiek tegenpersonage)

Als ik het plein op fiets, zie ik dat Bjorn ook net aan komt fietsen. Het is een van de eerste mooie dagen van het jaar en een waterig zonnetje schijnt dan ook op het plein. We hebben elkaar al een tijdje niet gesproken, dus ik ben benieuwd hoe het met hem gaat. Ik geloof dat hij vorige week het sporten weer heeft opgepakt; dat kan ik maar moeilijk geloven dus daar wil ik hem even naar vragen. Ik gooi mijn fiets met een kettingslot vast aan een van de hoge eikenbomen op het plein en steekt mijn hand naar hem op. "Hey Bjorn", roep ik van ver en hij steekt zijn hand op als teken van herkenning. Samen lopen we via het Janskerkhof naar het Neude, wel even uitkijken voor we oversteken, want het verkeer komt hier echt van alle kanten.

Wanneer we aan de overkant naast elkaar over de stoep lopen, komt er een lelijke bruine hond aangelopen met een witte vlek op zijn hoofd die ons met droeve ogen aankijkt. Even verderop zie ik het baasje aan komen hollen, de hond hoort vermoedelijk niet los te lopen. Hij schuurt langs mijn

been en probeert mijn hand te likken. Ik geef hem een schop, de hond schrikt en rent door. Ik heb een hekel aan honden. Het baasje rent licht hijgend langs en vraagt of we zijn hond niet tegen hadden kunnen houden. "Waarom zou ik? Het is jouw beest!", roep ik over mijn schouder terwijl we verder lopen.

Niet veel later nemen we plaats aan een van de tafeltjes op het terras van een grand-café. We bestellen allebei een biertje, het is tenslotte vrijdagmiddag. De serveerster neemt onze bestelling op en zegt dat ze zo terug is. Ik overzie het terras en trek die uitspraak in twijfel. Bjorn lacht en zegt dat we toch alle tijd van de wereld hebben. En inderdaad na een dik kwartier staan er dan toch twee biertjes voor onze neus waar we genoeglijk een slok van nemen. Ik kijk Bjorn glimlachend aan en vraag: "Zo, heb ik dat goed gehoord. Ben jij weer aan het sporten geslagen." Hij kijkt verbaasd op van zijn biertje en vraagt aan mij: "Hoe weet jij dat nou weer man". Ik zeg dat ik zo mijn bronnen heb en vraag hoe het is gegaan. Hij vertelt mij dat het best wel weer even wennen was, maar dat hij een sportschool heeft gevonden waar hij op zijn plek is. Niet te groot en met een persoonlijke aanpak, maar wel trainen in groepsverband. Hij vindt dat prettig, ik niet. Ik hou niet van de priemende blikken en het gevoel hebben dat anderen naar me kijken, Bjorn ervaart dat minder. Hij vertelt dat het een nieuw gebouw is dat gevestigd is net achter de Jaarbeurs. Ik zeg dat ik er misschien wel een keer zal komen kijken, al acht ik de kans niet heel groot. Bjorn lacht en neemt nog een slok van zijn biertje.

Even zeggen we niks en kijken we rustig voor ons uit. Tot er vlak voor ons een fietser bijna op zijn plaat gaat omdat hij ternauwernood een voetganger weet te ontwijken. De fietser zat op zijn telefoon te turen en lette helemaal niet op de weg. Bjorn zegt dat ze er in de Tweede Kamer over spreken om net zo'n verbod in te stellen als in de auto. Zodat mensen niet meer op hun telefoon zitten tijdens het fietsen. Ik stel dat ik het daar hartstochtelijk mee eens ben. Wanneer je deelneemt aan het verkeer dient al je aandacht ook gevestigd te zijn op het verkeer. Laatst las ik nog ergens dat het aantal ongelukken met appende fietsers in Nederland steeds meer toeneemt, dat kan echt niet. Het brengt zoveel risico's met zich mee, niet alleen voor jezelf maar ook voor anderen. Bjorn knikt, maar zegt verder niks. Ik stel dat ik ook wel snap dat de neiging heel groot is om even snel een berichtje terug te lezen of je playlist te veranderen. Maar dan kun je toch ook gewoon even stoppen en je fiets even aan de kant van de weg zetten. Gisteren werd ik bijna zelf nog ondersteboven gereden door een meisje dat voorbij sjeesde op haar omafiets. Druk met van alles en nog wat op haar telefoon, maar helemaal geen aandacht had voor wat er allemaal om haar heen gebeurde. Bjorn glimlacht, waarschijnlijk omdat hij ziet dat ik me boos maak. "Wat zou volgens jou dan de oplossing zijn?" vraagt Bjorn. Ik stel dat er gewoon een flinke boete moet komen te staan voor appen op de fiets, en dat er dan ook echt heel streng gehandhaafd moet worden. Dan zal je zien dat het probleem vanzelf minder wordt. Bjorn zegt: "Daar proost ik op", en neemt nog een slok van zijn bier.

We hebben het nog een tijdje over de koetjes en kalfjes. Bjorn gaat binnenkort op vakantie naar Noord-Italië. Met de tent drie weken rondreizen tussen de grote meren in het noorden. We vinden kamperen allebei leuk en ik vertel dat ik ook ga kamperen, maar dan in Kroatië. Ik ga naar een camping op het eiland Krk. Ik kan niet ontkennen dat ik er nu al zin in heb ook al duurt het nog twee maanden. Ook Bjorn zit de weken af te tellen. We bestellen nog een tweede biertje en roepen daarna de serveerster om af te rekenen. We besluiten om samen te betalen. Ik ga naar binnen om te pinnen en Bjorn zal het me later terugbetalen.

Als ik terug naar buiten loop zie ik dat de mensen die achter ons zaten ook betaald hebben en opstaan om te vertrekken. De vrouw laat een tientje uit haar portemonnee vallen maar lijkt het niet te merken. Ik raap het op en loop snel achter haar aan en tik haar op haar schouder "Sorry, maar je liet dit net vallen," zeg ik terwijl ik haar het tientje terug geef. "Oh, jeetje," zegt ze geschrokken, "dank je wel dat je hem teruggeeft! Niet iedereen zou dat zomaar doen." Ik frons. Ik snap niet dat

mensen niet iets teruggeven wat niet van hen is, “klopt, maar iedereen zou dat wel gewoon moeten doen.” Ik loop terug naar Bjorn die zijn jas aan en tas al om heeft. Ik trek ook mijn jas weer aan en gezamenlijk lopen we naar de fiets.

Ik maak hem weer los van de boom. We groeten elkaar nog een keer en ik fiets weg. Ik zwaai nog een keer en fiets rustig naar huis met de ondergaande zon op mijn gezicht. “Zomer, je kan met niet vroeg genoeg beginnen” denk ik bij mezelf.

Bijlage 5: Tekstversie 4 Perspectief bij neutraal personage (tegenpersonage ambigu)

Als ik het plein op fiets, zie ik dat Thomas ook net aan komt fietsen. Het is een van de eerste mooie dagen van het jaar en een waterig zonnetje schijnt dan ook op het plein. We hebben elkaar al een tijdje niet gesproken, dus ik ben benieuwd hoe het met hem gaat. Ik geloof dat hij vorige week het sporten weer heeft opgepakt; dat kan ik maar moeilijk geloven dus daar wil ik hem even naar vragen. Ik gooi mijn fiets met een kettingslot vast aan een van de hoge eikenbomen op het plein en steekt mijn hand naar hem op. “Hey Thomas”, roep ik van ver en hij steekt zijn hand op als teken van herkenning. Samen lopen we via het Janskerkhof naar het Neude, wel even uitkijken voor we oversteken, want het verkeer komt hier echt van alle kanten.

Wanneer we aan de overkant naast elkaar over de stoep lopen, komt er een kleine bruine hond aangelopen met een witte vlek op zijn hoofd die ons aankijkt. Even verderop zie ik het baasje aan komen hollen, de hond hoort vermoedelijk niet los te lopen. Hij schuurt langs Thomas’ been en probeert zijn hand te likken. Thomas geeft hem een schop, de hond schrikt en rent door. Thomas heeft een hekel aan honden. Het baasje rent hijgend langs en vraagt of we zijn hond niet tegen hadden kunnen houden. “Waarom zou ik? Het is jouw beest!”, roept Thomas over zijn schouder terwijl we verder lopen.

Niet veel later nemen we plaats aan een van de tafeltjes op het terras van een grand-café. We bestellen allebei een biertje, het is tenslotte vrijdagmiddag. De serveerster neemt onze bestelling op en zegt dat ze zo terug is. Ik overzie het terras en trek die uitspraak in twijfel. Thomas lacht en zegt dat we toch alle tijd van de wereld hebben. En inderdaad na een dik kwartier staan er dan toch twee biertjes voor onze neus waar we genoeglijk een slok van nemen. Ik kijk Thomas glimlachend aan en vraag: “Zo, heb ik dat goed gehoord. Ben jij weer aan het sporten geslagen.” Hij kijkt verbaasd op van zijn biertje en vraagt aan mij: “Hoe weet jij dat nou weer man”. Ik zeg dat ik zo mijn bronnen heb en vraag hoe het is gegaan. Hij vertelt mij dat het best wel weer even wennen was, maar dat hij een sportschool heeft gevonden waar hij op zijn plek is. Niet te groot en met een persoonlijke aanpak, maar wel trainen in groepsverband. Hij vindt dat prettig, ik niet. Ik hou niet van de priemende blikken en het gevoel hebben dat anderen naar me kijken, Thomas ervaart dat minder. Hij vertelt dat het een nieuw gebouw is dat gevestigd is net achter de Jaarbeurs. Ik zeg dat ik er misschien wel een keer zal komen kijken, al acht ik de kans niet heel groot. Thomas lacht en neemt nog een slok van zijn biertje.

Even zeggen we niks en kijken we rustig voor ons uit. Tot er vlak voor ons een fietser bijna op zijn plaat gaat omdat hij ternauwernood een voetganger weet te ontwijken. De fietser zat op zijn telefoon te turen en lette helemaal niet op de weg. Ik zeg dat ze er in de Tweede Kamer over spreken om net zo’n verbod in te stellen als in de auto. Zodat mensen niet meer op hun telefoon zitten tijdens het fietsen. Thomas is het daar hartstochtelijk mee eens. Volgens hem dient al je aandacht op het verkeer gericht te zijn wanneer je eraan deelneemt. Laatst had hij nog ergens gelezen dat het aantal ongelukken met appende fietsers in Nederland steeds meer toeneemt, hij zegt dat dat echt niet door de beugel kan. “Het brengt zoveel risico’s met zich mee, niet alleen voor jezelf maar ook voor anderen”, zegt Thomas. Ik knik, maar zeg verder niks. Thomas gaat verder: “Ik snap ook wel dat de neiging heel groot is om even snel een berichtje te lezen of je playlist te veranderen. Maar dan

kun je toch ook gewoon even stoppen en je fiets even aan de kant van de weg zetten. Gisteren werd ik bijna zelf nog ondersteboven gereden door een meisje dat voorbij sjeesde op haar omafiets.” Hij zegt dat ze druk was met van alles en nog wat op haar telefoon, maar helemaal geen aandacht had voor wat er om haar heen gebeurde. Een kleine glimlach kan ik niet onderdrukken bij de gedachte aan een boze Thomas. Ik vraag wat volgens hem dan de oplossing zou zijn, aangezien het volgens mij moeilijk te voorkomen is. Thomas is van mening dat er gewoon een flinke boete moet komen voor appen op de fiets, en dat er dan ook echt heel streng gehandhaafd moet worden. Volgens hem zal het probleem dan vanzelf minder worden. Ik heb er zelf nog nooit echt over nagedacht en wil de discussie laten rusten, dus ik zeg: “Daar proost ik op”, en neem nog een slok.

We hebben het nog een tijdje over de koetjes en kalfjes. Thomas gaat binnenkort op vakantie naar Noord-Italië. Met de tent drie weken rondreizen tussen de grote meren in het noorden. We vinden kamperen allebei leuk en ik vertel dat ik ook ga kamperen, maar dan in Kroatië. Ik ga naar een camping op het eiland Krk. Ik kan niet ontkennen dat ik er nu al zin in heb ook al duurt het nog twee maanden. Ook Thomas zit de weken af te tellen. We bestellen nog een tweede biertje en roepen daarna de serveerster om af te rekenen. We besluiten de rekening samen te betalen. Thomas gaat naar binnen om te pinnen en ik zal hem later terugbetalen.

Als hij terug naar buiten komt lopen, zijn de mensen die achter ons zaten ook net opgestaan. De vrouw laat een tientje uit haar portemonnee vallen maar lijkt het niet te merken. Thomas raapt het op en loopt snel achter haar aan. Ze lijkt hem te bedanken. Ik trek ondertussen mijn jas aan en pak mijn tas, even kijken of ik niks vergeet en dan kunnen we zo gaan. Thomas komt terug en ik zeg dat het eerlijk van hem is dat hij het teruggeeft. Hij zegt dat hij dat heel logisch vindt. “Je geeft toch terug wat niet van jou is”, zegt hij nog. Hij trekt ook zijn jas weer aan en gezamenlijk lopen we naar de fiets.

Ik maak hem weer los van de boom. We groeten elkaar nog een keer en ik fiets weg. Ik zwaai nog een keer en fiets rustig naar huis met de ondergaande zon op mijn gezicht. “Zomer, je kan met niet vroeg genoeg beginnen” denk ik bij mezelf.

[Bijlage 6: Vragenlijst](#)

Instructie

Beste respondent,

Vanuit de opleiding Communicatie- en Informatiewetenschappen aan de Universiteit van Utrecht doen wij onderzoek naar de verwerking van verhalen. Je krijgt in dit onderzoek eerst een verhaal te lezen. Hierna volgt een vragenlijst. Deze gaat over het verhaal dus lees het verhaal goed! We willen hierbij benadrukken dat het om jouw persoonlijke mening gaat. Dit betekent dat er dus geen foute antwoorden zijn. Daarbij ben je vrij om op ieder moment te stoppen. Bovendien zullen we vertrouwelijk met de resultaten omgaan en wordt de data anoniem behandeld.

Het onderzoek zal ongeveer 15 minuten duren.

Alvast heel erg bedankt voor het meedoen!

Anne van Rossum

Carlijn Issendonck

Danique Menger

Floor van den Brink

Tobias Post

Informed consent

Beste lezer,

Hierbij wil ik je uitnodigen om deel te nemen aan een onderzoek dat wordt uitgevoerd voor onze scriptie, geschreven voor de Universiteit van Utrecht.

Het onderzoek waar ik je medewerking voor wil vragen heeft als onderwerp tekstverwerking. In een online vragenlijst zal steeds gevraagd worden om jouw mening over stellingen.

Het doel van het onderzoek is om te onderzoeken hoe verhalen worden verwerkt door lezers.

Omdat dit onderzoek wordt uitgevoerd onder de verantwoordelijkheid van Anne, Carlijn, Danique, Floor en Tobias (en begeleider Hans Hoeken) heb je de garantie dat:

- 1) Je anonimiteit is gewaarborgd en dat je antwoorden of gegevens onder geen enkele voorwaarde aan derden worden verstrekt, tenzij je hiervoor van te voren uitdrukkelijke toestemming hebt verleend.
- 2) Je zonder opgave van redenen kunt weigeren mee te doen aan het onderzoek of je deelname voortijdig kunt afbreken. Ook kun je achteraf (binnen 24 uur na deelname) je toestemming intrekken voor het gebruik van je antwoorden of gegevens voor het onderzoek.
- 3) Deelname aan het onderzoek geen noemenswaardige risico's of ongemakken met zich meebrengt, geen moedwillige misleiding plaatsvindt, en je niet met expliciet aanstootgevend materiaal zult worden geconfronteerd.
- 4) Je uiterlijk vijf maanden na afloop van het onderzoek de beschikking kunt krijgen over een onderzoeksrapportage waarin de algemene resultaten van het onderzoek worden toegelicht.

Voor meer informatie over dit onderzoek en de uitnodiging tot deelname kun je te allen tijde contact opnemen via: e-mail.

Ik hoop je hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en dank ik je bij voorbaat hartelijk voor je deelname aan dit onderzoek.

Tot slot wil ik je vragen aan te geven dat dat u bovenstaande tekst gelezen en begrepen hebt.

Vragenlijst

Je telefoon gebruiken tijdens het fietsen is...

1. Slecht	1	2	3	4	5	6	7	Goed
2. Gevaarlijk	1	2	3	4	5	6	7	Ongevaarlijk
3. Onverstandig ¹	2	3	4	5	6	7		Verstandig
4. Onveilig	1	2	3	4	5	6	7	Veilig

5. Tijdens het lezen heb ik meegeleefd met Thomas (de 'ik'-persoon in het verhaal).

Zeer mee oneens	1	2	3	4	5	6	7	Zeer mee eens

6. Tijdens het lezen stelde ik me voor hoe het zou zijn om in de positie van Thomas te zijn.
 Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

7. Tijdens het lezen heb ik me ingeleefd in Thomas.
 Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

8. Tijdens het lezen voelde ik mee met Thomas.
 Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

9. Tijdens het lezen voelde ik de emoties die Thomas vertoonde.
 Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

10. Tijdens het lezen heb ik meegeleefd met Björn.
 Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

11. Tijdens het lezen stelde ik me voor hoe het zou zijn om in de positie van Björn (de 'hij'-persoon in het verhaal) te zijn.
 Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

12. Tijdens het lezen heb ik me ingeleefd in Björn.
 Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

13. Tijdens het lezen voelde ik mee met Björn.
 Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

14. Tijdens het lezen voelde ik de emoties die Björn vertoonde.
 Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

15. Thomas (de 'ik'-persoon) is vriendelijk.
 Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

16. Thomas is sympathiek.
 Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

17. Ik zou het leuk vinden om vrienden te zijn met Thomas.
 Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

18. Björn (de 'hij'-persoon) is vriendelijk.
 Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

19. Björn is sympathiek.
 Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

20. Ik zou het leuk vinden om vrienden te zijn met Björn.
 Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee een

21. Ik kon mezelf zien in de gebeurtenissen die werden beschreven in het verhaal.

Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

22. Ik was mentaal betrokken bij het verhaal terwijl ik het las.

Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

23. Ik wilde weten hoe het verhaal zou eindigen.

Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

24. Het verhaal heeft me emotioneel geraakt.

Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

25. Tijdens het lezen had ik een levendig beeld van Thomas (de 'ik'-persoon). Zeer mee oneens

1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

26. Tijdens het lezen had ik een levendig beeld van Björn (de 'hij'-persoon). Zeer mee oneens

1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

27. De dialoog in het verhaal is realistisch en geloofwaardig.

Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

28. De setting voor het verhaal lijkt echt.

Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

29. De mensen die in dit verhaal voorkomen zijn mensen die jij of ik zouden kunnen kennen.

Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

30. In dit verhaal worden gebeurtenissen besproken die in het echt gebeurd zijn of zouden kunnen gebeuren.

Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

31. Ik begrijp vaak hoe mensen zich voelen, zelfs voordat ze het mij vertellen.

Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

32. Ik weet wanneer een vriend/vriendin boos is, zelfs als hij/zij dit probeert te verbergen.

Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

33. Ik kan zien wanneer iemand doet alsof hij/zij gelukkig is terwijl dit niet zo is.

Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

34. Ik kan makkelijk zien hoe anderen zich voelen.

Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

35. Wanneer een vriend bang is, voel ik me ook bang.

Zeer mee oneens 1 2 3 4 5 6 7 Zeer mee eens

36. Wanneer een vriend verdrietig is, word ik ook verdrietig.

Zeer mee oneens	1	2	3	4	5	6	7	Zeer mee eens
-----------------	---	---	---	---	---	---	---	---------------

39. Wanneer een vriend boos is, word ik ook boos.

Zeer mee oneens	1	2	3	4	5	6	7	Zeer mee eens
-----------------	---	---	---	---	---	---	---	---------------

40. Als mensen om me heen nerveus zijn, word ik ook nerveus.

Zeer mee oneens	1	2	3	4	5	6	7	Zeer mee eens
-----------------	---	---	---	---	---	---	---	---------------

Ik vind het verhaal...

41. Moeilijk	1	2	3	4	5	6	7	Makkelijk
--------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------

42. Ingewikkeld	1	2	3	4	5	6	7	Eenvoudig
-----------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------

43. Onduidelijk	1	2	3	4	5	6	7	Duidelijk
-----------------	---	---	---	---	---	---	---	-----------

44. Wat is je leeftijd?

... jaar

45. Wat is je geslacht?

Man

Vrouw

Anders

46. Wat is je nationaliteit?

.....

47. Wat is je hoogst genoten opleiding?

Basisonderwijs

VMBO

HAVO

VWO

MBO

HBO

WO

48. Wat denk je dat het doel van dit onderzoek is?

.....

.....

.....

Afsluiting

Dit is het einde van de vragenlijst. Hartelijk dank voor je deelname! Het uiteindelijke doel van dit onderzoek is om te onderzoeken wat het effect van perspectief en sympathie is op de identificatie met een personage en daarmee de overtuigingskracht van een verhaal. Mocht je nog vragen of opmerkingen hebben over dit onderzoek dan kan je mailen naar: EMAIL-ADRES.